

Els canvis a la universitat

M. Teresa Castiñeira Palou

Gràcies, i moltes gràcies per convidar-me a participar en aquest acte. Per a mi es una satisfacció poder prendre part en l'acte de graduació dels estudiants de Dret, de Relacions laborals...

El primer que vull fer és felicitar els qui avui es graduen, que després d'haver passat uns anys en aquesta universitat ara acaben els seus estudis, i que s'hauran d'incorporar al món laboral. Vosaltres sou els protagonistes d'aquest acte.

Aquesta cerimònia és possible gràcies a l'esforç de moltes persones, i penso que avui també cal recordar tots aquells que han fet possible que vosaltres hàgiu pogut estudiar una carrera universitària. Segur que en cada cas hi ha persones especialment importants en la decisió que vau prendre en començar els estudis, i en aquest sentit jo només voldria fer esment de dos grups: els ciutadans que amb els seus impostos fan possible el funcionament de la Universitat —els qui heu estat alumnes meus ja m'ho heu sentit dir— i els pares dels alumnes, sobretot aquells per als quals el fet de prorrogar uns anys el període de formació dels seus fills ha suposat un esforç important. No oblidu aquells estudiants que han hagut de treballar per finançar-se els estudis; per a ells, la felicitació és doble. Avui podeu estar orgullosos, heu assolit el vostre objectiu. A partir d'ara la vostra posició canvia; encara no sabeu que heu acabat un dels períodes més bonics de la vida, i possiblement trigareu encara un temps a adonar-vos-en.

Durant uns anys heu estat els protagonistes d'aquesta casa. Segur que ara teniu la sensació que aquests anys han passat molt de pressa... Recordeu el primer dia, o els primers dies de classe a la Universitat? El primer trimestre, sobretot al començament, saps qui fa primer curs per la cara i per l'actitud una mica desconcertades, però això passa i en poques setmanes ja controleu el funcionament de les facultats i us heu adaptat als canvis que la universitat suposa respecte al batxillerat.

Vosaltres heu estat una peça imprescindible, perquè és obvi que una universitat sense estudiants no seria una universitat. Per als professors, almenys per a mi, la presència i el contacte amb els alumnes és molt important; afortunadament, m'agrada molt fer classe. Durant les vacances,

si bé al principi pots pensar que hi haurà uns dies de tranquil·litat, les aules tancades, els edificis buits i el silenci donen una sensació que està bé per uns dies, però que, almenys a mi, no m'agradaria que sempre fos així.

L'avantatge és que no s'acaben; vosaltres acabeu i ho celebriu, mentre els que vénen darrere vostre estan preparant exàmens... Com sabeu molt bé, els trimestres passen molt de pressa!

Quan el rector em va proposar d'intervenir en aquest acte, jo vaig entendre que havia de parlar de dret penal, però quan vaig veure els discursos d'altres promocions em vaig adonar que no es tractava exactament d'això. Finalment he decidit parlar del que conec i explicar la meva experiència a la universitat com a estudiant, com a penalista i com a dona.

Quan jo estudiava a la universitat tot era molt diferent. Érem poques noies, i no recordo haver tingut cap professora, i encara que llavors ja n'hi havia algunes, eren una minoria. Avui les coses han canviat molt, les dones s'han incorporat massivament a tots els àmbits de la vida professional i clarament a algunes professions jurídiques, com per exemple la judicatura. Crec que avui encara no som conscients dels canvis que això comporta en molts àmbits de la vida.

Vosaltres heu viscut en un món diferent, amb una mentalitat molt més oberta. Al llarg dels anys, molts anys, que fa que estic a la universitat he vist com a poc a poc anava canviant, i avui tenim una universitat que, malgrat les seves deficiències, permet assolir el seu objectiu, que consisteix no només en la formació acadèmica, sinó també en la vostra formació com a persones. Tot i que sovint he sentit que abans la universitat era millor, la meva opinió personal és que era bastant pitjor que l'actual. Vosaltres heu tingut millors professors i molts més mitjans dels que vam tenir nosaltres, i, sobretot, heu tingut una vida universitària regular que us ha permès dedicar-vos al que correspon.

Quan vaig acabar la carrera, com vosaltres heu fet fa poc i celebriu avui, i també durant els meus primers anys com a professora, la universitat era molt més inestable, amb presència de la policia i que moltes vegades es tancava per raons polítiques, no pas acadèmiques. Durant algun dels cursos de la meva carrera la Facultat va estar més temps tancada que no pas oberta. Ens limitàvem a fer els exàmens, però no vam tenir allò que jo ara valoro molt i que crec que és essencial per a la formació universitària: una vida acadèmica normal.

Vosaltres heu tingut oportunitats que a la meua generació ens hauria agradat tenir. Només en destacaré una: la possibilitat de cursar una part dels vostres estudis a l'estranger. A poc a poc ha anat augmentant el nombre d'estudiants de les nostres universitats que marxen un temps fora, pràctica aquesta que potser encara s'hauria d'estendre més. És una experiència molt enriquidora que, si voleu, us permet conèixer altres societats i conviure amb persones de diferents països. Els qui heu estat alumnes meus sabeu que sempre us he recomanat que aprofiteu aquesta oportunitat. Tampoc no s'ha de perdre de vista l'altra cara d'aquest fenomen, és a dir, els estudiants estrangers que vénen aquí i que també aporten coses a la nostra universitat. Barcelona es una ciutat atractiva per moltes raons, i és una satisfacció sentir parlar en anglès, en alemany, en francès o en italià quan passes pel pati o quan surts de la Universitat.

La universitat actual s'enfronta a altres reptes. La implantació del sistema de Bolonya pot comportar canvis, dels quals vosaltres encara us heu lliurat. Els primers passos són difícils, ja que encara no sabem ben bé què comporta el nou marc europeu de l'ensenyament superior, que ha de ser certament alguna cosa més que dividir els grups en subgrups.

Com a penalista també he viscut un món subjecte a molts canvis. Jo vaig estudiar un Codi Penal que castigava l'adulteri, que el cometia la dona que mantenia relacions sexuals amb un "varón que no fuera su marido" (article 449), però el "marido" només el cometia quan "tuviera manceba dentro de la casa conyugal o notoriamente fuera de ella"; en aquell mateix Codi Penal també hi havia un delicte, l'infanticidi, que atenuava la pena de l'homicidi quan la mare, o els avis materns, mataven el nounat per amagar la deshonra de la mare; o, per esmentar un tema més actual, en aquell Codi Penal l'avortament era delicte sempre, sense excepcions.

Tot això ha canviat; ara aquests delictes ja no existeixen, i l'avortament està permet en determinats casos. Però el dret penal actual amenaça amb envair tots els àmbits de la vida. S'imposen penes de presó per fer soroll, o per vendre CD o DVD que són clarament còpies il·legals. Això té conseqüències, i és que dels 20.000 presos que hi havia a començaments de la dècada de 1970 hem passat a una previsió de 70.000 a finals d'aquest any. Del vell dret penal com a últim recurs estem passant a un dret penal com a primer recurs, sense tenir en compte que hi ha altres mitjans més indicats i més efectius que imposar sancions penals. Des de la promulgació del Codi Penal de 1995 estem assistint a un moviment d'enduriment de les penes, algunes clarament desproporcionades, i a un augment del nombre de delictes, que respon moltes vegades a interessos polítics, però també a demandes socials. L'evolució actual confirma la conclusió d'E. Gimbernat

en el pròleg a la primera edició del Codi Penal de 1995 “Teníamos un gran Código Penal”.

Finalment, només em queda felicitar de nou els estudiants que avui us gradueu, i desitjar-los sort en la vostra vida professional.

Moltes gràcies